

KARDINAAL ROBERT SARAH

God of niets

een gesprek over het geloof

met Nicolas Diat

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

Inhoud

Inleiding	11
I De tekenen van God in het leven van een kind van Afrika	19
II De Ster van de drie Wijzen	57
III Van Pius XII tot Franciscus, pausen van een heel leven	103
IV Op zoek naar de Kerk	129
V Hoekstenen en valse waarden	197
VI Vraagstukken van de postmoderne wereld	215
VII Om in de waarheid te zijn	255
VIII Het mysterie van het kwaad en de grote twijfels	277
IX <i>Evangelii Gaudium</i> - De vreugde van het evangelie volgens paus Franciscus	299
X God spreekt niet, maar zijn stem is duidelijk	329

Inleiding

'God vindt men via omwegen'
père Jérôme, *Want altijd duurt lang...*

Er zijn van die fundamentele ontmoetingen die onze manier van kijken ten dele veranderen. Die met kardinaal Robert Sarah is door en door zo. Wat ervoor of erna komt is onbelangrijk, maar wat ertoe doet is dat men in gezelschap van een man van God is. In zijn boek *'L'Art d'être disciple'* (De kunst om leerling te zijn) van père Jérôme¹, monnik van de abdij van *Notre Dame de Sept-Fons*, van de orde van de cisterciënzers van de strikte observantie, schreef hij: Vraag uw meester niet om te mogen spreken om niets te zeggen. Ondervraag hem over de problemen van de bestemming van de mens en daarmee verbonden problemen, die altijd actueel zijn. En hoe hij ze zelf ziet, hoe hij het redt om ze met moed en in rust te aanvaarden. Vraag hem wat hij met zekerheid weet, waar hij geen vragen meer over heeft, wat hij voor onweerlegbaar en onveranderlijk houdt. Laat hem spreken over het drama van zijn ware persoonlijkheid, niet over de kunstmatige komedie waartoe de omstandigheden hem misschien dwingen. Laat hem spreken

---

¹ Père Jérôme (Kiefer), 1907-1985, trappist in het klooster van *Sept-Fons (Allier)* in de Bourbonnais van 1923 tot zijn overlijden. Leidde een voorbeeldig kloosterleven van gebed en aanbidding ondanks veel tegenwerking, begeleidde nieuwe jonge monniken en liet belangrijke geschriften na die zijn uitgegeven bij *Ad Solem*.

over zijn onvoldaanheid en zijn hoop, over zijn godsdienstig geloof, over zijn vertrouwen op God, over zijn gebed. Vraag hem hoe en hoezeer hij zich van zichzelf heeft kunnen bevrijden door zich te geven. Leer van hem waar de helderheid van zijn weigeringen op berust. Dat hij u toevertrouwt wat hij ontdekt in zijn stilte. Laat hij u zeggen wat de bron van zijn tranen is en welke de reden van zijn glimlach. Dring door tot het wezenlijke van die man. En als hij erin toestemt om zijn schoolschriften en zijn leerling-gereedschap weer ter hand te nemen om u te helpen, dank hem dan door uw volgzaamheid.

In het verloop van de maandenlang durende gesprekken met kardinaal Robert Sarah heb ik geprobeerd de eenvoudige en veelzeggende voorschriften van père Jérôme in praktijk te brengen. Deze heilige trappistenmonnik richtte zich tot een novice om hem ertoe aan te zetten de raadgevingen en uitnodigingen van zijn meester steeds beter te begrijpen.

Kardinaal Robert Sarah is een buitengewone geestelijke leraar. Een man die groot is door zijn nederigheid, een zachte en stevige gids, een priester die nooit moe wordt te spreken over de God die hij liefheeft.

Kardinaal Sarah heeft een uitzonderlijk leven geleid, ook al meent hij oprecht dat dat bestaan alles bijeen genomen nogal alledaags is.

Kardinaal Robert Sarah is een metgezel van God, een man van barmhartigheid en vergeving, een man van stilte, een goed mens. Als ik terugdenk aan de vele uren die we samen hebben doorgebracht om aan dit boek te werken, dan keer ik steeds weer terug tot de eerste momenten waarin hij me vertelde over zijn jeugd, in het meest verre achterland van Guinée, ver weg in het oerwoud, aan het einde van de wereld, over het dorpje Ourous, over het schemerdonker in de kerk, over de missionarissen, over zijn ouders en zijn volk, de Coniaguis.

Ik ben ervan overtuigd dat God een bijzondere blik op de kardinaal heeft laten rusten en ik denk dat zijn verwachtingen zeer groot zijn. Maar God kan gerust zijn, want de kardinaal houdt

Inleiding

van Hem op de schoonste wijze waarop een mens van zijn Vader kan houden.

In dit boek spreekt de nieuwe prefect van de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten vaak over Benedictus XVI, met bewondering, dankbaarheid en vreugde.

Maar de paus aan wie kardinaal Robert Sarah zich het meest nabij voelt is Paulus VI. Tussen Giovanni Battista Montini en het kind van Afrika bestaat als het ware een mysterieuze verbinding. Hun beider spiritualiteit, hun beider mystiek en hun theologie verwijzen op dezelfde eenvoudige en ascetische wijze naar God.

Zeker heeft Paulus VI in de laatste uren van zijn pontificaat een priester met weinig ervaring gekozen om hem tot de jongste bisschop van de wereld te maken. Die man was de priester Sarah. Maar de verbinding tussen hen beiden is breder, meer geheim, en diepgaand. De band tussen Paulus VI en kardinaal Sarah is gelegen in de geest van kindschap, van volgzaamheid, radicaliteit, een eis van waarachtigheid, welke prijs daarvoor ook betaald moet worden.

Op 1 september 1976 komt Paulus VI tijdens de algemene audiëntie te zeggen: 'Om de Kerk op te bouwen moeten we moeite doen, moeten we lijden. De Kerk moet een volk van sterken zijn, een volk van dappere getuigen, een volk dat weet te lijden voor zijn geloof en voor de verbreiding ervan in de wereld, en wel in stilte, kosteloos, en altijd uit liefde'. Twee jaar later ging Paulus VI uit deze wereld heen; maar die paar woorden zouden opnieuw gesproken kunnen zijn door kardinaal Sarah, die nooit vergeet dat 'de Kerk een krachtig volk moet zijn', omdat in zijn leven niets ooit gemakkelijk of kosteloos is geweest. Een man die een van de meest bloedige dictatoriale regimes van Afrika heeft doorgemaakt kan beter dan wie dan ook de waarde bepalen van de overweging van Paulus VI, daterend uit 1963, op het moment dat de opvolger van Petrus aan zijn tocht begon: 'Spreekt God tot de verontruste ziel of tot de ziel die vredig is? We weten heel goed dat, om naar die stem te luisteren, het nodig is dat er enige kalmte heerst en rust. We moeten ons verre houden van iedere dreigende

opwinding of zenuwachtigheid; we moeten onszelf zijn. Dat is het wezenlijke: het is in onszelf. Daarom vindt de ontmoeting niet buiten ons plaats maar in onszelf'.

En als we uit dit boek een passage zouden moeten onthouden, dan is dat ongetwijfeld de vertrouwelijke mededeling van de kardinaal over het moment waarop het hem onmogelijk leek zijn bischopsambt op zich te nemen met het oog op alle politieke, economische en sociale problemen in Guinee. Toen vertrok Robert Sarah naar een kluzenaarsverblijf, ver van het lawaai en de woede, om alleen te zijn met God, vastend, verscheidene dagen lang zonder voedsel of water, met als enig gezelschap de Eucharistie en de Heilige Schrift. Daar vindt men de gehele persoonlijkheid van het kind van Ourous, geleid door de missionarissen van de H. Geest terug. Zijn boodschap is werkelijk die van Paulus VI die er in 1970 niet voor terugschrok om te verklaren: 'Iedereen moet leren bidden in zichzelf en uit zichzelf. De christen moet in staat zijn een persoonlijk gebedsleven te hebben. Iedere ziel is een tempel. En wanneer gaan wij die tempel van ons geweten binnen om er God te aanbidden die daar aanwezig is? Zouden we dan lege zielen zijn, al zijn we christen, zielen die afwezig zijn, die de geheimnisvolle, onuitsprekelijke ontmoeting vergeten, het kinderlijke en bedwelmende gesprek dat God, de ene God in drie personen, ons in ons binnenste aanbiedt?'

Er zijn heel wat uitzonderlijke gebeurtenissen in de levensloop van kardinaal Sarah, in het bijzonder de wortels van zijn roeping tot het priesterschap. In zijn animistische leefomgeving was er niets dat hem voorbestemde om zijn dorp te verlaten om op elfjarige leeftijd naar het kleinseminarie te gaan. De dag waarop hij zijn ouders verliet met heel weinig bagage, was het begin van een lange onstuimige tocht, alsof duistere krachten probeerden met alle mogelijke middelen een jonge man te beletten om priester te worden: armoede, verwijdering van zijn familie, de marxistische dictatuur, de militaire vervolging, de storm die over de Kerk raasde, tegenwind van de ideologie... Maar die man heeft stand gehouden omdat hij bedacht dat God hem altijd nabij zou zijn.

Inleiding

Net als de monniken weet hij dat de eentonigheid en de herhaling van de dagen ook de verborgen drijfveren zijn van de authentieke ontmoeting met God. Zijn verdere levensloop moet hem wel heel duidelijk gemaakt hebben dat God hem steeds weer verder opwachtte...

Vanuit een primitieve godsdienst heeft Robert Sarah de hoogste niveaus van het christendom bereikt.

Vandaag is hij nog steeds dezelfde: nederig, attent en vastberaden. Johannes Paulus II zei vaak dat we in deze wereld onze krachten niet moeten sparen, omdat we de hele eeuwigheid hebben om uit te rusten. Ook Robert Sarah denkt dat zijn werk pas voltooid zal zijn op het moment van zijn dood. Hij is op aarde om God te dienen en de mensen te helpen.

In 2010 vertrouwde Benedictus XVI hem de pauselijke Raad Cor Unum toe, die de leiding heeft over de pauselijke werken van liefdadigheid. Hij nam die beslissing omdat hij er zeker van was dat deze man uit een klein en kwetsbaar land beter dan wie ook het leven van de armen zou kunnen begrijpen. De vorige paus had gelijk. Want Robert Sarah kent de ellende niet uit de boeken of de burgerlijke salons waar men graag een goed geweten heeft of uit de vergaderingen die koortsachtig proberen de wereld te veranderen door de stuurloze wil van opgeblazen ego's. Hij is geboren in een arm gezin dat niets bezat, en hij heeft kunnen studeren dankzij de hulp van Franse missionarissen die hem alles gegeven hebben.

Soms lijkt de gedachtegang van de kardinaal ruw en te veeleisend. Er zit zeker een groot geheim achter zo radicaal te zijn en dan uiteindelijk slechts de weg van het juiste midden te laten zien. Robert Sarah ontvouwt in alles een zachte en engelachtige vasthoudendheid.

'Troost je, je zou Me niet zoeken als je Me al niet gevonden had', schreef Pascal in zijn *Pensées*.

De wil van de kardinaal is altijd slechts op God gericht. Hij verlangt immers voortdurend met God in contact te komen door het gebed. Hij gelooft in de waarde van het gebed. Dat is eenvoudig

gezegd, maar voor deze man gaat het om de hartslag van een heel leven. Sterker nog, het kind van de onverschrokken missionarissen vindt dat het gebed alleen maar een prachtige omvorming is van daden van vriendschap. Met Paulus VI, op zijn reis door de Filippijnen kan ook hij zeggen: ‘De liefde tot God kan, zoals Jezus Christus ons leert, niet worden losgemaakt van de liefde tot de naaste. De apostel moet dorsten naar een steeds meer werkelijke, meer universele naastenliefde. Zijn liefde voor zijn broeders en in het bijzonder voor de zwaksten en de armsten moet geworteld zijn in de liefde die God voor ons heeft, en vooral ‘voor de geringsten onder de zijnen’. De liefde van God biedt geen zekerheid voor jezelf; het is een eis om met de ander te delen.’

Ver van zijn vaderland, in Rome, is het hart van Robert Sarah toch steeds bij zijn Afrikaanse broeders gebleven, bij allen die lijdten onder oorlog, ziekte en honger. Toen paus Franciscus hem in het najaar van 2014 benoemde in zijn nieuwe functie, was de kardinaal bedroefd. Anderen zouden vol vreugde geweest zijn over een zo schitterende promotie, ze zouden hebben gepronkt als pauwen... Robert Sarah zocht niets van dat alles. Hij vroeg niets. Hij hoopte slechts de armen te kunnen blijven dienen.

Robert Sarah geeft met zijn eenvoudige persoonlijkheid het bewijs van een welslagen dat niet spectaculair maar wel wezenlijk is. De vroomheid van deze man, die geheel tot uiting komt in nuances en terughoudendheid, toont een eenvoud die tijdloos is. Zijn relatie met God is overduidelijk want ze wordt gevoed door getrouwheid, standvastigheid, liefde en vertrouwen. Hij is een ondergrondse strijder, die meester is geworden in de kunst om niet de aandacht te trekken en toch bezit hij een onbeschrijflijke kracht.

De zoon van Claire en Alexandre Sarah lijkt soms op een monnik die op het punt staat te vertrekken voor de grote reis om zich bij God, zijn grote liefde te voegen. Hij is een vreedzaam mens, vertrouwwol, bij wie een kleine bekommernis, een kleine smart snel wordt gebroken door het withete zwaard van zijn geloof.

Inleiding

De vrienden van God zijn zeker altijd in zijn schaduw verborgen.
Robert Sarah is een bekende van het huis van God en hij kent de
toegangen ervan goed.

Nicolas Diat
Rome, 25 januari 2015